

การศึกษาและการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วิสุทธิ์ ไบไม่

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

corresponding author e-mail: visut.bai@mahidol.ac.th

บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่พื้นที่เขตร้อนที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมากโดยเฉพาะความหลากหลายทางชนิดของพืช สัตว์ และจุลินทรีย์ ซึ่งมีประมาณร้อยละ 6-10 ของโลก และมีการแพร่กระจายอยู่ในพื้นที่ป่าที่มีความหลากหลายทางนิเวศวิทยาในทุกภูมิภาคของพื้นแผ่นดินไทยในอดีตธรรมชาติมีคุณช่วยค้ำจุนทุกชีวิตและจิตใจของมนุษย์ บรรพบุรุษไทยได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสงบสุข โดยรู้จักใช้ประโยชน์จาก ดิน-น้ำ-ป่า อย่างรู้คุณค่าของ “ทรัพยากรในดิน-สินในน้ำ” และให้ความเคารพบูชาต่อ “พระแม่คงคา-พระแม่ธรณี” ตามวิถีแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่เป็นมรดกตกทอดสืบมาถึงทุกวันนี้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมดุลและอุดมสมบูรณ์ดังกล่าวเป็น “ทุนทางธรรมชาติ” ที่ทรงคุณค่าต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีบนฐานปัจจัยสี่ คือ อาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย และเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งบรรพชนไทยได้พัฒนาองค์ความรู้แบบบูรณาการรอบด้านเป็น “ระบบนิเวศทางปัญญา” ที่อาจเรียกว่าเทคโนโลยีพื้นบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมที่ส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่นต่อเนื่องกันมายาวนานซึ่งนับว่าเป็น “ทุนทางสังคม” และ “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่ล้ำค่าของชาวไทย (วิสุทธิ์, 2548; 2555) (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงระหว่างความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม (วิสุทธิ์, 2555)

อย่างไรก็ตามในช่วง 4-5 ทศวรรษ ที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยตามแบบทุนนิยมตะวันตกจนเกิดการบุกรุกทำลายป่าอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง ทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศอย่างมาก สิ่งมีชีวิตหลายชนิด

สูญพันธุ์ไปแล้วและบางชนิดใกล้สูญพันธุ์หรือมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ยิ่งไปกว่านั้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษา ศิลปวัฒนธรรมและสังคมไทยก็ได้รับผลกระทบในทางลบจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางชีวภาพดังกล่าวซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีกลุ่มนักวิชาการและชาวบ้านได้ตระหนักถึงการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพร้อมที่จะส่งเสริมการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งดิน น้ำ ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อให้เกิดดุลยภาพกับทุนนิยมที่รุกคืบเข้ามาเสมือนเส้นทางปัญญาที่ถาโถมเข้าสู่ภูมิภาคเอเชียอย่างรวดเร็วและรุนแรงมากขึ้นตามกระแสโลกาภิวัตน์โดยเฉพาะเมื่อประเทศไทยจะเข้าร่วมประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ในปลายปี พ.ศ.2558

รัฐบาลไทยได้สนับสนุนการพัฒนามหาวิทยาลัยไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการภายใต้โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2554 ภายใต้การบริหารจัดการของสำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติโดยได้แบ่งกลุ่มมหาวิทยาลัยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ (National Research University - NRU) 9 แห่ง และกลุ่มมหาวิทยาลัย 70 แห่งภายใต้โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา (Higher Education Research Promotion - HERP) ที่ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยของรัฐ 20 แห่ง และมหาวิทยาลัยใหม่ 50 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (มรภ.) 40 แห่ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (มทร.) 9 แห่งและสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน (สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557 ก,ข) โดยมุ่งเน้นการค้นหาคำถามความรู้ความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติดิน-น้ำ-ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) และเพื่อสนับสนุนพันธกิจของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา (ภาพที่ 2)

ผลการดำเนินงานในช่วงปีงบประมาณ 2554-2557

ปีงบประมาณ 2554: โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา (HERP) ได้สนับสนุนทุนวิจัยให้กับคณาจารย์และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยใหม่ 50 แห่ง ในปีงบประมาณ 2554 เพื่อศึกษาหาข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นตามศักยภาพของแต่ละมหาวิทยาลัย โดยแบ่งออกเป็นชุดโครงการ 3 กลุ่ม คือ (1) ชุดโครงการพัฒนาครูของครูโดยผ่านกระบวนการวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) ชุดโครงการบูรณาการวิจัยจากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่นวัตกรรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ (3) ชุดโครงการสร้างจิตวิทยวิจัยที่สอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่นในพื้นที่ (หรือโครงการวิจัยเชิงพื้นที่)

ภาพที่ 2 พันธกิจของอาจารย์เพื่อบูรณาการความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
(สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ฯ , 2557ก)

ในระยะเริ่มต้นของโครงการนี้อาจารย์และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งได้จัดส่งข้อเสนอโครงการวิจัยผ่านสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ เมื่อข้อเสนอโครงการวิจัยผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงดำเนินการบริหารจัดการงบประมาณวิจัยตามจำนวนเงินที่ได้รับจัดสรรไว้แล้วโดยวิธีการโอนเงินไปยังมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งโดยตรงทำให้ไม่มีระบบการควบคุม กำกับ ติดตามการใช้จ่ายเงินทุนวิจัยการติดตามรายงานความก้าวหน้าและการประเมินผลการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่ตามมา คือ มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งนำเงินงบประมาณอุดหนุนการวิจัยไปใช้ผิดประเภทและผิดวัตถุประสงค์ อาทิ การนำเงินอุดหนุนการวิจัยไปใช้ศึกษาดูงาน และการทำกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานวิจัย เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นเพราะความไม่ชัดเจนของโครงการนี้และความไม่เข้าใจของผู้บริหารมหาวิทยาลัยในขณะนั้นทำให้การวิจัยไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

ปีงบประมาณ 2555: สำนักบริหารโครงการฯ จึงได้ปรับปรุงโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยใหม่ 50 แห่ง โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการของชุดโครงการสร้างโจทย์วิจัยที่สอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่นในพื้นที่ (หรือโครงการวิจัยเชิงพื้นที่) ให้กระชับและชัดเจนมากขึ้นภายใต้ “ชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ” โดยมี ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.วิสุทธิ ใบไม้ รองผู้อำนวยการสำนักบริหารโครงการฯ เป็นผู้ประสานงานชุดโครงการนี้ เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน มีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและพัฒนาชาติตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยโดยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในมิติต่างๆ แบบสหวิทยาการที่เชื่อมโยงความหลากหลายทางชีวภาพกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวทาง “เทคโนโลยีนิเวศ” ซึ่งครอบคลุมและข้ามศาสตร์ต่างๆ เช่น ศึกษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียุคใหม่ (วิสุทธิ, 2555) การศึกษาและการวิจัยในแนวทางดังกล่าวจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ของพื้นที่ รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่นและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างฐานของชาติให้มั่นคงแข็งแรง เพราะฐานของชาติ คือ ชุมชน วัฒนธรรม

และทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น ดังนั้นการศึกษาและการวิจัยร่วมกับชุมชนท้องถิ่น (ภาพที่ 2) จึงเป็นอีกบทบาทหนึ่งของมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นเพื่อสร้างฐานความมั่นคงของชาติ โดยการเชื่อมโยงหน่วยงานความร่วมมือในทุกระดับนับตั้งแต่โจทย์วิจัยระดับท้องถิ่นถึงโจทย์วิจัยระดับชาติเพื่อให้สามารถดำเนินนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน และบูรณาการการทำงานร่วมกันหลากหลายศาสตร์และหลากหลายหน่วยงานซึ่งเป็นการรวมพลังทางความคิดสร้างสรรค์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างยั่งยืน กรอบการวิจัยในแนวทางดังกล่าว ได้แก่ การทำแผนที่ชุมชน การศึกษา ดิน-น้ำ-ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่นการสร้างบทเรียนท้องถิ่นและศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่นจากฐานความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ความหลากหลายทางชีวภาพกับความมั่นคงทางอาหาร เป็นต้น

ผู้บริหารของสำนักบริหารโครงการ ฯ ได้ปรับปรุงการบริหารจัดการโครงการวิจัยใหม่ในปีงบประมาณ 2555 และได้จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานให้กับผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาหรือผู้บริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน โดยจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการโครงการวิจัยให้กับสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งละ 100,000 บาท และจัดสรรงบประมาณที่เหลือจากการพิจารณาทุนวิจัยรอบแรกให้เป็น “Seed Money” เพื่อพัฒนานักวิจัยกลุ่มใหม่ นอกจากนั้นยังได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดประชุมใหญ่โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา ครั้งที่ 1 (HERP Congress I) จัดโดยสำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เมื่อระหว่างวันที่ 21-23 มกราคม 2556 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางวิชาการและการติดตามประเมินผลของโครงการวิจัย

คณะทำงานชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพได้จัดประชุมสัมมนาวิชาการในหัวข้อเรื่อง “ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น: บูรณาการองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน” ระหว่างวันที่ 9-10 พฤศจิกายน 2555 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายเพื่อให้คณาจารย์และนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยใหม่ 50 แห่ง ได้นำเสนอผลงานวิจัยของปีงบประมาณ 2554-2555 โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิช่วยให้คำแนะนำจุดแข็งและจุดอ่อนของโครงการวิจัยแต่ละโครงการรวมทั้งได้กำหนดรูปแบบการติดตามความก้าวหน้าโครงการวิจัยซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์งานวิจัยชุดโครงการความหลากหลายทางชีวภาพออกมาเป็นเอกสารวิชาการ 1 เล่ม (สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติฯ, 2556). เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงการบริหารจัดการและการอ้างอิงทางวิชาการ ตลอดจนการสร้างเวทีเครือข่ายการเรียนรู้ของนักวิจัยร่วมกันซึ่งนำไปสู่การปรับเปลี่ยนแนวทางการวิจัยและพัฒนาศักยภาพด้านความหลากหลายทางชีวภาพของมหาวิทยาลัยใหม่ทั้ง 50 แห่งในปีงบประมาณต่อ ๆ มา

ปีงบประมาณ 2556: จากประสบการณ์และการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา ศ.ดร.วิสุทธิ์ ไบไม่ รองผู้อำนวยการสำนักบริหารโครงการ ฯ และในฐานะผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพร่วมกับคณะทำงานของกลุ่มนี้และผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้ช่วยกันปรับปรุงการบริหารจัดการทุนวิจัยใหม่และร่วมกันพัฒนาการสร้างโจทย์วิจัยที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนบนฐานของทุนทางธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมของท้องถิ่น

ส่วนการพัฒนานักวิจัยนั้น คณะทำงานของกลุ่มนี้จะเป็นผู้กระตุ้นและสะท้อนให้เห็นภาพรวมของชุมชนท้องถิ่นผ่านกระบวนการวิจัยฐานชุมชน (Community-Based Research หรือ CBR) และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) ซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การค้นหาโจทย์วิจัย การวางแผนการดำเนินการ การตรวจสอบ การสรุปผล ตลอดจนผลประโยชน์จากการวิจัยที่จะได้รับร่วมกัน เช่น การเชื่อมโยงผลการวิจัยสู่การเรียนการสอนและการบริการวิชาการรวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นพันธกิจของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา (ภาพที่ 2) การถอดบทเรียนและประสบการณ์ให้กับเยาวชนและชุมชนท้องถิ่น การเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชนและผู้สนใจในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารความรู้ แผ่นพับ และวิดีโอ เป็นต้น ซึ่งเป็นการติดต่อทางปัญญาให้กับชุมชนจนก่อให้เกิดความรู้รักสามัคคีและความเอื้ออาทรเกื้อกูลต่อกันในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความสมดุลทางวัฒนธรรมและสังคมไทยภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคใหม่ ดังนั้นผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพและผู้ทรงคุณวุฒิจึงได้ร่วมกันพิจารณาปรับกรอบโจทย์วิจัยให้ชัดเจนยิ่งขึ้นตามแนวทาง 2 ประการ คือ

โจทย์วิจัยเชิงพื้นที่: สร้างโจทย์วิจัยในบริบทของพื้นที่และศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรมและความเชื่อ ด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน นอกจากนั้นควรหาจุดแข็งและจุดอ่อนของชุมชนที่ควรได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเสนอแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของตน เพื่อให้ได้ชุดโครงการวิจัยและโครงการวิจัยย่อยที่บูรณาการการวิจัยข้ามศาสตร์จนเกิดเป็นเครือข่ายการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะยังผลให้เกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

โจทย์วิจัยเชิงประเด็น: สร้างโจทย์วิจัยที่เป็นประเด็นปัญหาในพื้นที่และหรือที่อยู่ในความสนใจของนักวิจัยเองแต่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น นักวิจัยจำเป็นต้องจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยจัดเวทีเสวนากลุ่มร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันซึ่งจะทำให้ให้นักวิจัยได้ข้อมูลและโจทย์วิจัยของชุมชนโดยตรงที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

การปรับปรุงกรอบโจทย์วิจัยตามแนวทางดังกล่าวทำให้ได้ข้อเสนอโครงการวิจัยชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพในปีงบประมาณ 2556 จำนวนมากและหลากหลายศาสตร์ โดยส่งข้อเสนอโครงการวิจัยผ่านสถาบันวิจัยและพัฒนาของแต่ละมหาวิทยาลัย มีโครงการวิจัยที่มีคุณภาพดีและผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 71 โครงการ (สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ, 2557) อย่างไรก็ตามยังมีงบประมาณเหลือจากการพิจารณาทุนวิจัยรอบแรกของมหาวิทยาลัย 8 แห่ง (มรภ.นครสวรรค์ มรภ.พระนครศรีอยุธยา มรภ.นครปฐม มรภ.หมู่บ้านจอมบึง มรภ.นครศรีธรรมราช มทร.รัตนโกสินทร์ มทร.กรุงเทพ และ มทร.ล้านนา) ผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพจึงให้มหาวิทยาลัยทั้ง 8 แห่ง จัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยขึ้นมาใหม่รวมจำนวน 18 โครงการ ตามกรอบโจทย์วิจัยดังที่กล่าวไว้ข้างบนโดยจัดให้มีคณะทำงานและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแนะนำและได้จัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับนักวิจัยกลุ่มโครงการวิจัยเพิ่มเติมนี้โดยจัดที่มหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องรวม 4 ครั้ง (มรภ.

พระนครศรีอยุธยา มทร.กรุงเทพ มทร.หมู่บ้านจอมบึงและสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน) เพื่อติดตามความก้าวหน้าและช่วยแก้ปัญหาอีกทั้งยังเป็นเวทีเรียนรู้ร่วมกันของนักวิจัยทั้ง 18 โครงการ การบริหารจัดการโครงการวิจัยในลักษณะนี้ นับว่าเป็นโครงการนำร่องที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนานักวิจัยให้เข้าใจและเข้าถึงการทำวิจัยเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นที่เป็นปัญหาของท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชนท้องถิ่น คณะทำงานของชุดโครงการนำร่องนี้กำลังดำเนินการถอดบทเรียนของกิจกรรมทางวิชาการดังกล่าวเพื่อเป็นต้นแบบของการพัฒนานักวิจัยและการสร้างโจทย์วิจัยในบริบทของพื้นที่และชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

นอกจากนั้นผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพยังได้จัดตั้งคณะผู้ประสานงานของชุดโครงการนี้เพื่อช่วยกันพัฒนาการจัดการโครงการวิจัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นพร้อมกับให้มีการจัดการประชุมวิชาการ 2 ครั้ง เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและเป็นการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลงานวิจัยโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิช่วยวิพากษ์และให้คำแนะนำ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ครั้งที่ 1 การประชุมวิชาการ เรื่อง “เครือข่ายการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ: การวิจัยบูรณาการเพื่อการพัฒนาบุคลากรการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน” ณ โรงแรมโพธิ์วิลโลว์ รีสอร์ท แอนด์ สปา จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ 9-10 กันยายน 2556 เพื่อเป็นเวทีให้นักวิจัยได้นำเสนอความก้าวหน้าของงานวิจัยแบบบรรยายและได้รับการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมครั้งนี้มีผู้ร่วมประชุมที่เป็นนักวิจัย 105 คน ผู้บริหาร นักวิชาการ ครู และชาวบ้านรวมประมาณ 200 คน มีการบรรยายพิเศษ 2 เรื่อง คือ (1) เรื่อง “การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น: จากชุมชนสู่อาเซียน” โดยศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.วิสุทธิ์ ไบไม้ และ (2) เรื่อง “การถอดบทเรียน: เครื่องมือเพื่อการเรียนรู้จากการวิจัยและการเขียนบทความทางวิชาการ” โดยรองศาสตราจารย์ ดร.ประภาพรพรณ อุ่นอบ จากคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ครั้งที่ 2 การประชุมวิชาการ เรื่อง “ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น: บูรณาการองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน” ณ โรงแรมทวินโลตัส จังหวัดนครราชสีมา ระหว่างวันที่ 9-11 ธันวาคม 2556 เพื่อให้ให้นักวิจัยนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยายจำนวน 54 เรื่อง และได้รับการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเติมเต็มให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและเพื่อคัดเลือกผลงานวิจัยที่มีคุณภาพดีมาแนะนำให้เสนอในการประชุมใหญ่โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา ครั้งที่ 2 (HERP Congress II) ในระหว่างวันที่ 22-24 มกราคม 2557 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชัน กรุงเทพฯ ฯ (จัดโดยสำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร) การประชุมวิชาการ ฯ ครั้งที่ 2 นี้มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 270 คน และมีการบรรยายพิเศษเรื่อง “ความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรมและสังคมไทยและแนวทางการเขียนบทความทางวิชาการ” โดยศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.วิสุทธิ์ ไบไม้ และเวทีเสวนาเรื่อง “บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น” โดยนักวิชาการท้องถิ่น 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา ผู้ใหญ่ชล

เยี่ยมสุทธิ ปรากฏชาวบ้านนักพัฒนาชุมชน และคุณพิศิษฐ์ ชาญเสนาะ นายกสมาคมหยาตผน จังหวัด ตริง และเป็นนักวิชาการด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

กิจกรรมการประชุมทางวิชาการเช่นนี้ต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการพัฒนาวิชาการให้กับ อาจารย์และนักวิจัยให้สามารถสร้างผลงานวิจัยที่มีคุณภาพซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพออกไปรับใช้สังคมและประเทศชาติได้ อย่างเป็นรูปธรรม

ปีงบประมาณ 2557: สำนักบริหารโครงการฯได้ปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณให้กับ มหาวิทยาลัยใหม่ 50 แห่งโดยแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ (1) แบบเดิม โดยมอบให้สถาบันวิจัยและ พัฒนาของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งดำเนินการคัดสรรข้อเสนอโครงการวิจัยและส่งโครงร่างวิจัยมาที่สำนัก บริหารโครงการฯ และ (2) แบบแข่งขัน โดยให้นักวิจัยจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยผ่านคณบดีต้นสังกัด และจัดส่งมาที่สำนักบริหารโครงการฯ โดยตรง ข้อเสนอโครงการวิจัยทั้ง 2 แบบนี้ได้รับการประเมินโดย คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะทำงานชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพได้จัดประชุม วิชาการให้กับอาจารย์และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยใหม่ 50 แห่ง จำนวนมากกว่า 300 คน เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2556 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อชี้แจงแนวทางการจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยทั้ง 2 แบบ ทำให้ได้ข้อเสนอโครงการวิจัยจำนวนมากกว่า 400 เรื่อง และผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มากถึง 278 เรื่องสำหรับปีงบประมาณ 2557

คณะทำงานชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิได้พัฒนาแนว ทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัยรวมทั้งการติดตามประเมินผลงานวิจัยที่มีจำนวนมากถึง 278 โครงการ (รวมโครงการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายการวิจัยความหลากหลายทาง ชีวภาพ จำนวน 41 โครงการ) ที่มีผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งเป็น หัวหน้าโครงการ) โดยจัดตั้งผู้ประสานงาน (Node) ตามภูมิภาคต่าง ๆ จำนวน 9 แห่ง พร้อมกับเงิน งบประมาณดำเนินการเพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงช่วยติดตาม ให้คำปรึกษาแก้ปัญหาและประเมินผล งานวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายนักวิจัยตลอดจน กระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยให้มีคุณภาพโดยมี ศาสตราจารย์ ดร.สังวรณ กิจทวี หัวหน้าโครงการ ความหลากหลายทางชีวภาพ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นผู้ ประสานงานส่วนกลาง และอาจารย์ศรีวรรณ ไชยสุข ผู้อำนวยการสถาบันความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและอาเซียน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นผู้ประสานงาน ระดับประเทศ โดยจัดเป็นระบบเครือข่ายกับผู้ประสานงานภูมิภาคทั้ง 9 แห่ง คือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรีรัตน์ สุวรรณ ผู้ประสานงานภาคเหนือตอนบน (มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง อุตรดิตถ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา)
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวรรณ วงศ์คำจันทร์ ผู้ประสานงานภาคเหนือตอนล่าง (มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร นครสวรรค์ พิบูลสงคราม เพชรบูรณ์)
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วรัญญา จิระวิบูลวรรณ ผู้ประสานงานภาคอีสานตอนบน (มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ มหาสารคาม เลย สกลนคร อุดรธานี ชัยภูมิ)

4. อาจารย์ ดร.สุพรรณิ อะโวกิ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เผ่าไทย วงศ์เหลา ผู้ประสานงานภาคอีสานตอนล่าง (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สุรินทร์ อุบลราชธานี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน)

5. อาจารย์ ดร.กาญจนา เชียงทอง ผู้ประสานงานภาคตะวันตก (มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี นครปฐม เพชรบุรีหมู่บ้านจอมบึง)

6. อาจารย์ ดร.พงศ์ศรัณย์ จันทร์ขุม ผู้ประสานงานภาคตะวันออก (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เทพสตรี ราชนครินทร์ ราไพพรรณี วิทยาลัยอกรณฯ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก และสุวรรณภูมิ)

7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุศักดิ์ แก้วอ่อน ผู้ประสานงานภาคใต้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภูเก็ต ยะลา สงขลา สุราษฎร์ธานี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย)

8. รองศาสตราจารย์ ดร.สาธิต โกวิทวิท ผู้ประสานงานมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพฯ (มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ธนบุรี บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา พระนคร สวนดุสิต และสวนสุนันทา)

9. อาจารย์ ดร.วุฒิวัฒน์ คงรัตน์ประเสริฐ ผู้ประสานงานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเขตกรุงเทพฯ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ธัญบุรี พระนคร รัตนโกสินทร์ และสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน)

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ประสานงานภูมิภาคทั้ง 9 แห่งได้ร่วมกับคณะทำงานของชุดโครงการนี้ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับนักวิจัยทั้ง 278 โครงการเมื่อวันที่ 23-24 ตุลาคม 2556 เพื่อช่วยพัฒนาโครงการวิจัยและให้คำปรึกษาในการดำเนินงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้น ต่อจากนั้นผู้ประสานงานภูมิภาคจะเป็นผู้ดำเนินการให้นักวิจัยเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่แต่ละภาคจัดขึ้นเพื่อติดตามความก้าวหน้าและคัดเลือกผลงานวิจัยที่มีคุณภาพดีที่สามารถตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการที่ได้มาตรฐาน ส่วนผลงานวิจัยที่มีคุณภาพยังไม่เข้าเกณฑ์ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่ได้มาตรฐานก็จะจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนานักวิจัยอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นผู้ประสานงานภูมิภาคจะประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต. และ อบจ.) เพื่อสร้างบุคลากรที่เข้าใจและประยุกต์ใช้ข้อมูลและความรู้ที่ได้จากการวิจัยของชุดโครงการความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนอีกทั้งการสร้างขีดความสามารถของชุมชนให้เข้มแข็งและยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อย่างไรก็ตามแผนการดำเนินงานของคณะผู้ประสานงานและนักวิจัยในชุดโครงการ ฯ นี้ ต้องประสบปัญหามากมายและต้องเลื่อนเวลาออกไปหลายเดือน เนื่องจากมีข้อขัดข้องในการเบิกจ่ายเงินงบประมาณปี 2557 ที่ล่าช้ามาจนถึงเดือนมิถุนายน 2557 ทำให้คณะผู้ประสานงานต้องปรับแผนการปฏิบัติงานให้กระชับขึ้นตามความเหมาะสม กระนั้นก็ตามเมื่อสิ้นสุดโครงการวิจัยปีงบประมาณ 2557 แล้วคณะผู้ประสานงานจะร่วมกันถอดบทเรียนและประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา เพื่อนำข้อมูลมารวบรวมและถอดบทเรียนของชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อนำไปพัฒนาและใช้ประโยชน์ต่อไป

นอกจากนั้นผู้ประสานงานเครือข่ายชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพกำลังดำเนินการพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อเป็นฐานรองรับระบบการบริหารจัดการโครงการวิจัย และจัดให้เป็นเวทีสำหรับการสื่อสารเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยในเครือข่ายรวมทั้งเป็นพื้นที่เพื่อการสื่อสารผลงานวิจัย

ออกสู่สาธารณะ โดยเริ่มดำเนินการพัฒนาระบบสารสนเทศและเว็บไซต์ของชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพในปีงบประมาณ 2557 ภายใต้ชื่อเว็บไซต์ “โครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย” (หรือ www.bio-th.org) ฐานข้อมูลงานวิจัยดังกล่าวนี้จะเชื่อมโยงกับระบบงานวิจัยของประเทศเพื่อนำไปใช้พัฒนาต่อยอดที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ

สรุปผลงานวิจัยและการใช้ประโยชน์

กลุ่มมหาวิทยาลัยใหม่ 50 แห่งได้รับการสนับสนุนเงินทุนวิจัยภายใต้โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา (HERP) ในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2554, 2555, 2556, 2557) ซึ่งมีโครงการวิจัยในชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพรวมจำนวน 57, 62, 89, 278 โครงการในวงเงินงบประมาณ 15.11, 15.50, 26.47, 85.55 ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการงานวิจัยที่มีผลกระทบต่อการสังคมและการใช้ประโยชน์ที่พอสรุปได้ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงในเชิงกระบวนการ: การปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการงานวิจัยของชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพทำให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนการ 2 ประการ คือ

1) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการในรูปแบบเครือข่ายผู้ประสานงานภูมิภาคทั้ง 9 แห่ง โดยการจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งให้กับผู้ประสานงานแต่ละภูมิภาคจัดทำโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาเครือข่ายวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อให้สามารถดำเนินการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัยและปัญหาของนักวิจัยเอง

2) การพัฒนานักวิจัยให้มีคุณภาพและมีความเข้มแข็งทางวิชาการโดยเริ่มตั้งแต่การพัฒนาโจทย์วิจัย การเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย การให้ความรู้ทางวิชาการ การจัดเวทีติดตามประเมินผล การให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักวิจัยโดยผู้ประสานงานภูมิภาค การจัดเวทีวิชาการเพื่อนำเสนอผลงานวิจัย และการส่งเสริมการจัดทำบทความวิจัยที่มีคุณภาพเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการที่ได้มาตรฐาน คณะผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพได้วางแผนทางควบคุม กำกับและสร้างวินัยให้กับนักวิจัยโดยให้มีการรายงานผลการวิจัยตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด

ผลงานวิจัยที่นำไปสู่นโยบาย: การวิจัยของคณาจารย์และนักวิจัยในชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพทำให้เกิดการตื่นตัวของคณาจารย์และผู้บริหารของมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งวิถีชีวิตวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏหลายแห่ง (เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม) เห็นชอบและตอบสนองข้อเสนอของคณะทำงานชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพโดยให้ทำโครงการจัดตั้ง “ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น” ตามรูปแบบของ “สถาบันความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและอาเซียน” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ศูนย์ต่าง ๆ ที่กำลังจัดตั้งขึ้นนี้จะเป็สถาบันนำร่องในการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของคณาจารย์และนักวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งเป็นการลงหลักปักเสาเอกให้มั่นคงและยั่งยืน คณะผู้ประสานงานคาดหวังว่าในอนาคตอันใกล้จะมีมหาวิทยาลัยราชภัฏอีกหลายแห่งดำเนินการจัดตั้งศูนย์ฯ

ดังกล่าวและเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายขยายผลให้ฝั่งรากลึกสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอันจะเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏให้เป็น “มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” อย่างแท้จริง

ผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์: ชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพมีโครงการวิจัยหลากหลายศาสตร์ทั้งในเชิงพื้นที่และในเชิงประเด็นตามความถนัดและความสนใจของนักวิจัยเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนซึ่งมีโครงการวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ ซึ่งพอสรุปได้ 3 ประการ คือ

1) การบริการวิชาการ: โครงการวิจัยมากกว่าครึ่งได้ข้อมูลและความรู้ที่สามารถถ่ายทอดสู่ชุมชน และบางโครงการวิจัยก็มีส่วนร่วมกับชุมชนและนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มของทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้และการอยู่ดีกินดีของคนในชุมชนรวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจนก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนจากฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) การเรียนการสอนและการเผยแพร่ความรู้: โครงการวิจัยหลายเรื่องได้ผลงานดีที่สามารถนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาโดยจัดให้นักศึกษาเป็นผู้ช่วยวิจัยและร่วมเรียนรู้ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลหรือเก็บตัวอย่างเพื่อจะได้เข้าใจบริบทชุมชนท้องถิ่น ผลงานวิจัยบางเรื่องได้ถอดบทเรียนออกมาเป็นคู่มือประกอบการเรียนการสอนและบางเรื่องได้ถอดความรู้จากงานวิจัยมาผลิตเป็นสื่อสิ่งพิมพ์หรือเอกสารวิชาการเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนและผู้สนใจทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรชีวภาพ ปรากฏชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย: โครงการวิจัยบางเรื่องได้ความรู้พื้นฐานที่ดีและมีคุณภาพที่สามารถตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการที่ได้มาตรฐานอย่างน้อยอยู่ในฐาน TCI ซึ่งจะเป็นฐานของการวิจัยต่อยอดและเป็นประโยชน์โดยตรงต่อนักวิจัยในการพัฒนาวิชาการและสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบัน สำหรับโครงการวิจัยปีงบประมาณ 2556 จำนวน 89 โครงการซึ่งได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว คณะผู้ประสานงานและผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกผลงานวิจัยที่ได้ผลดี มีคุณภาพและผ่านการประเมินแล้วจำนวน 12 เรื่อง ซึ่งได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ Rajabhat Journal of Science, Humanities & Social Sciences ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเล่มที่ห้าร้อยอยู่ นี้ จัดทำเป็นฉบับพิเศษสำหรับชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ ภายใต้โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

วิสุทธิ ไบไม้. (2548). ความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรมและสังคมไทย. โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ กรุงเทพฯ

วิสุทธิ ไบไม้. (2555). การวิจัยและการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. Journal Rajabhat Journal of Science, Humanities & Social Sciences, 13 (1), 1-8.

สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). **ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญา
ท้องถิ่น: บูรณาการองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การสังเคราะห์งานวิจัยกลุ่ม
ความหลากหลายทางชีวภาพ**. โรงพิมพ์กรุงเทพ (1984) จำกัด.

สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557ก). **ชุดโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ
กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน
ปีงบประมาณ 2554-2556**. โรงพิมพ์กรุงเทพ (1984) จำกัด.

สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557ข). **ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญา
ท้องถิ่น : บูรณาการองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การสังเคราะห์งานวิจัยชุด
โครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ ปีงบประมาณ 2556**. โรงพิมพ์กรุงเทพ (1984)
จำกัด.